

**RESULTATEN SCHOOLBEZOEKEN
BUITENGEWOON ONDERWIJS
25 JUNI 2020**

VLAAMSE ONDERWIJSINSPECTIE

Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15 - 1210 Brussel
02 553 88 50

www.onderwijsinspectie.be

Inhoud

1	Schoolbezoeken buitengewoon onderwijs	2
2	Resultaten onderzoek pedagogische praktijk	2
2.1	Impact van de coronamaatregelen op de leerlingenevaluatie	2
2.2	Impact van de coronamaatregelen op de leervorderingen van de leerlingen.....	4
2.3	Impact van de coronamaatregelen op het welbevinden van de leerlingen	4
2.4	Impact van de coronamaatregelen op de vormgeving van het onderwijs	5
2.5	Vooruitblik op het schooljaar '20-'21.....	7
2.6	Vragen en bezorgdheden.....	8
3	Conclusie	9

1 Schoolbezoeken buitengewoon onderwijs

Sinds 8 juni is de derde fase van de exitstrategie uitgerold. Met deze laatste maatregelen konden zo goed als alle scholen voor buitengewoon onderwijs minstens gedeeltelijk herstarten op basis van de lokale risicoanalyse.

De pedagogische praktijk is sinds de coronacrisis in de scholen divers ingevuld. Schoolteams stonden voor de uitdaging om een doordacht evenwicht te zoeken tussen pedagogische keuzes en de opgelegde veiligheidsmaatregelen. De onderwijsinspectie heeft er in dit onderzoek voor gekozen om de impact van de coronamaatregelen op de pedagogische praktijk in kaart te brengen. Dit onderzoek is ingebed in een schoolbezoek om zo, op een kwaliteitsvolle manier, de ontwikkelingsgerichte dialoog te kunnen aangaan met de beleidsverantwoordelijke(n).

Deze schoolbezoeken vonden plaats in de week van 15 tot 19 juni. Daarbij werden zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld. Dit rapport focust op de kwantitatieve gegevens. Na de zomervakantie volgt een rapport met een verwerking van de kwalitatieve data

Concreet bevroegen we in **62 scholen** voor buitengewoon onderwijs de impact van de coronamaatregelen op de leerlingenevaluatie en op het in kaart brengen van de actuele beginsituatie van elke leerling, op de leervorderingen en het welbevinden van de leerlingen en op de vormgeving van de onderwijsleerpraktijk. We blikten ook vooruit naar volgend schooljaar: hoe anticiperen scholen op de uitdagingen die deze crisis met zich meebrengt? Tot slot brachten we vragen en bezorgdheden van deze scholen voor buitengewoon onderwijs in kaart.

Omdat we een representatief beeld willen schetsen van de situatie werd er gekozen voor een steekproef die Vlaanderen weerspiegelt. Uit de populatie van Vlaamse scholen buitengewoon onderwijs werd een steekproef van **31 scholen bubao** en **31 scholen buso** geselecteerd die representatief is voor wat betreft types, opleidingsvormen, schaalgrootte, provincie en onderwijsverstrekker.

Er werden daarnaast ook scholen voor gewoon basis- en secundair onderwijs en academies deeltijds kunstonderwijs bezocht. De verschillende rapporten van deze schoolbezoeken kan u vinden op de website van de onderwijsinspectie.

2 Resultaten onderzoek pedagogische praktijk

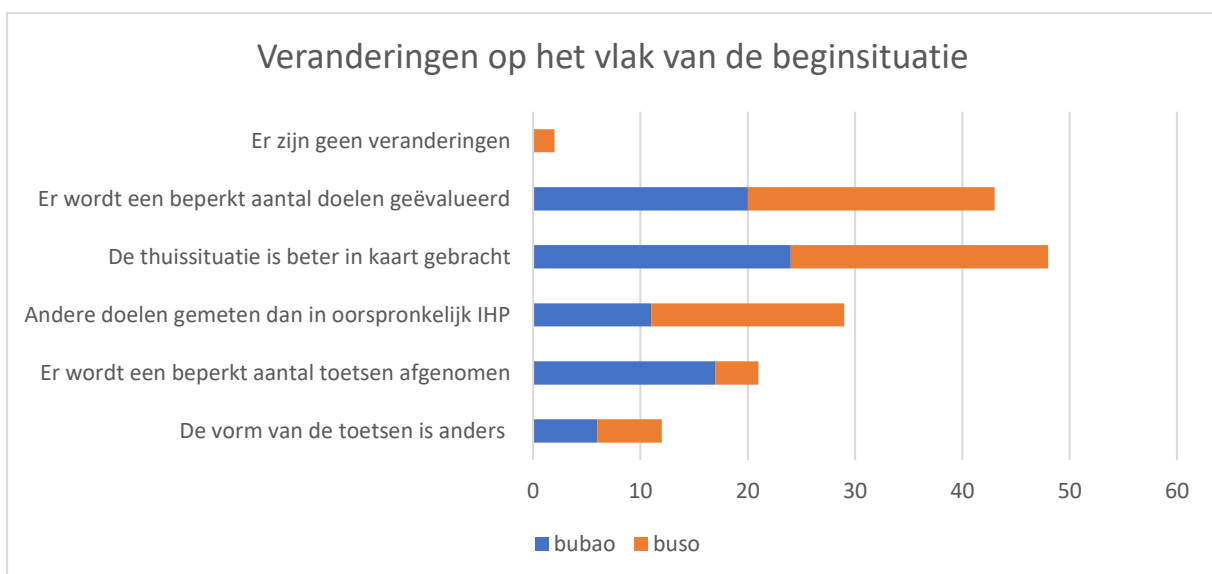
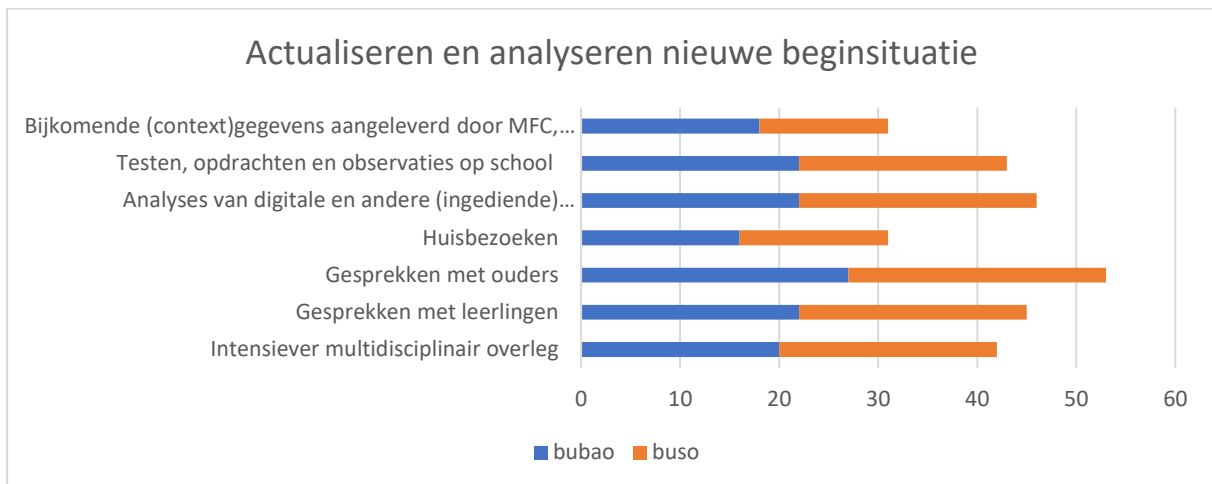
2.1 Impact van de coronamaatregelen op de leerlingenevaluatie

Aangezien een volledige heropstart in de meeste scholen voor buitengewoon onderwijs niet aan de orde was, hebben schoolteams creatieve oplossingen gezocht om leerlingen te evalueren en hun gewijzigde beginsituatie in kaart te brengen.

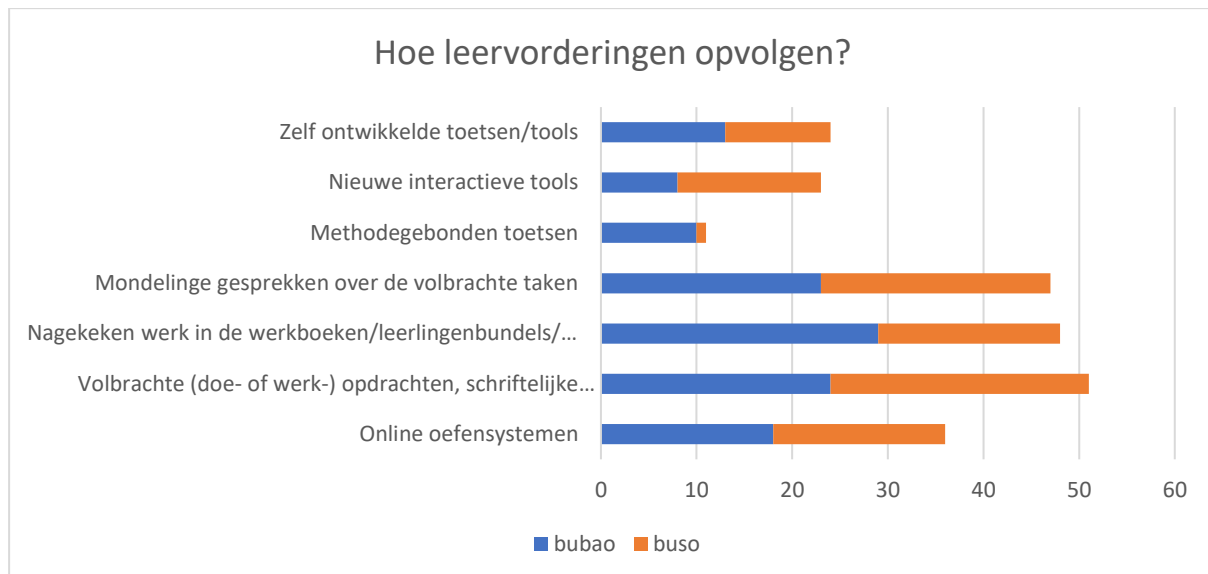
In het buitengewoon onderwijs worden examens ook in normale omstandigheden niet vaak en vrijwel uitsluitend in opleidingsvorm 3 en 4 van het buso afgenomen. Van de 13 bezochte scholen die dat voor de uitbraak van Covid-19 wel deden, zijn er slechts 9 scholen die in juni 2020 op een alternatieve wijze examens organiseren. Ze doen dit slechts voor bepaalde pedagogische eenheden of voor individuele leerlingen.

Om de actuele beginsituatie van leerlingen in kaart te brengen spannen alle scholen zich extra in. Naast het voordehand liggend observeren van leerlingen die weer op school zijn en het beoordelen van digitale en andere (ingediende) opdrachten (74%) baseren de meeste scholen zich ook op gesprekken met

ouders (85%) en op gesprekken met leerlingen (72%) om de nieuwe beginsituatie te bepalen. In twee derde van de scholen werden slechts een beperkt aantal doelen uit de handelingsplannen formeel geëvalueerd. Opvallend is dat het beter in kaart brengen van de thuissituatie van leerlingen in meer dan drie vierde van de scholen de grootste verandering is op het vlak van de gegevensverzameling en de beginsituatieanalyse.

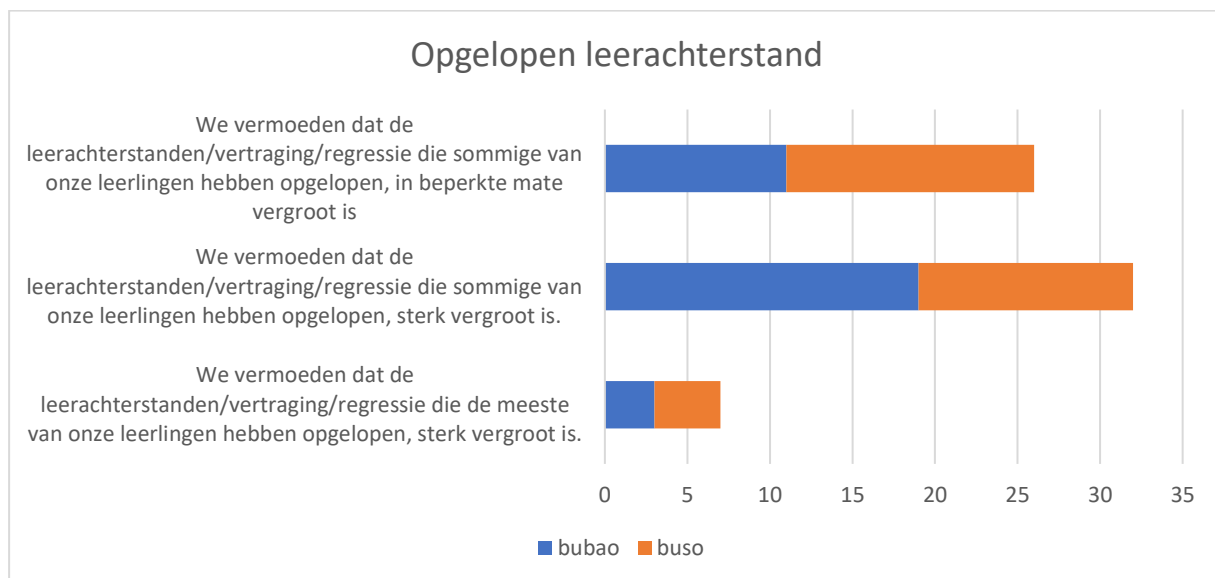

De leervorderingen van de leerlingen worden door de (vak)leraren opgevolgd en in 85% van de scholen ook steeds multidisciplinair besproken. Het merendeel van de scholen (65%) zegt voldoende breed informatie te hebben verzameld om de mogelijkheden van elke leerling correct in te schatten. Toch twijfelen iets meer dan de helft van de scholen in buitengewoon secundair onderwijs voor sommige leerlingen nog over het eindadvies op het ogenblik van de bevraging.

2.2 Impact van de coronamaatregelen op de leervorderingen van de leerlingen

32 van de 62 scholen vermoeden dat de leerachterstand van sommige van hun leerlingen sterk vergroot is. In het bubao (61%) leeft deze overtuiging sterker dan in het buso (42%).

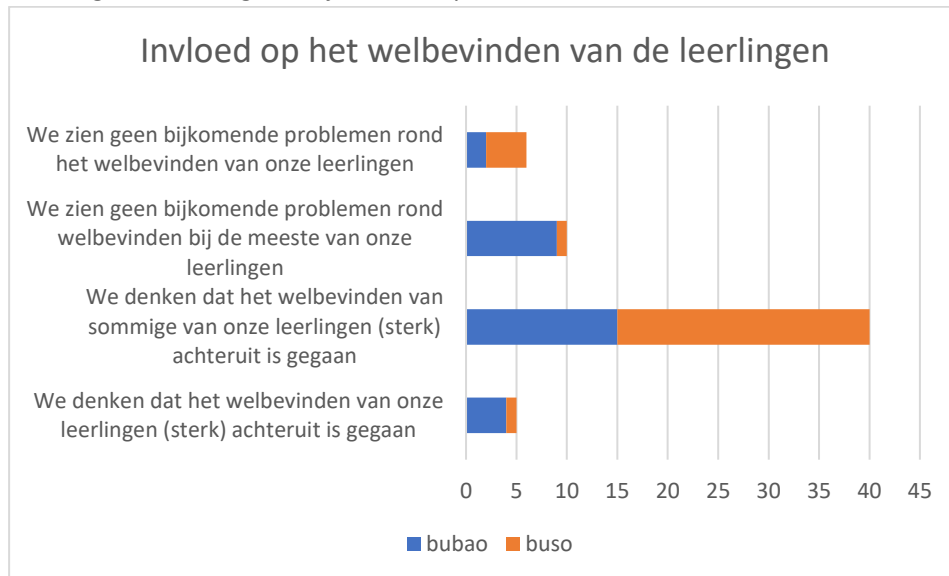

37 scholen (60%) zien geen knelpunten met betrekking tot de progressie in de leerloopbaan. Eén school op vijf verwacht wel mogelijke problemen bij leerlingen die overgaan naar een ander niveau (overgang naar secundair onderwijs, naar een ander type, naar een andere fase in het buso...)

2.3 Impact van de coronamaatregelen op het welbevinden van de leerlingen

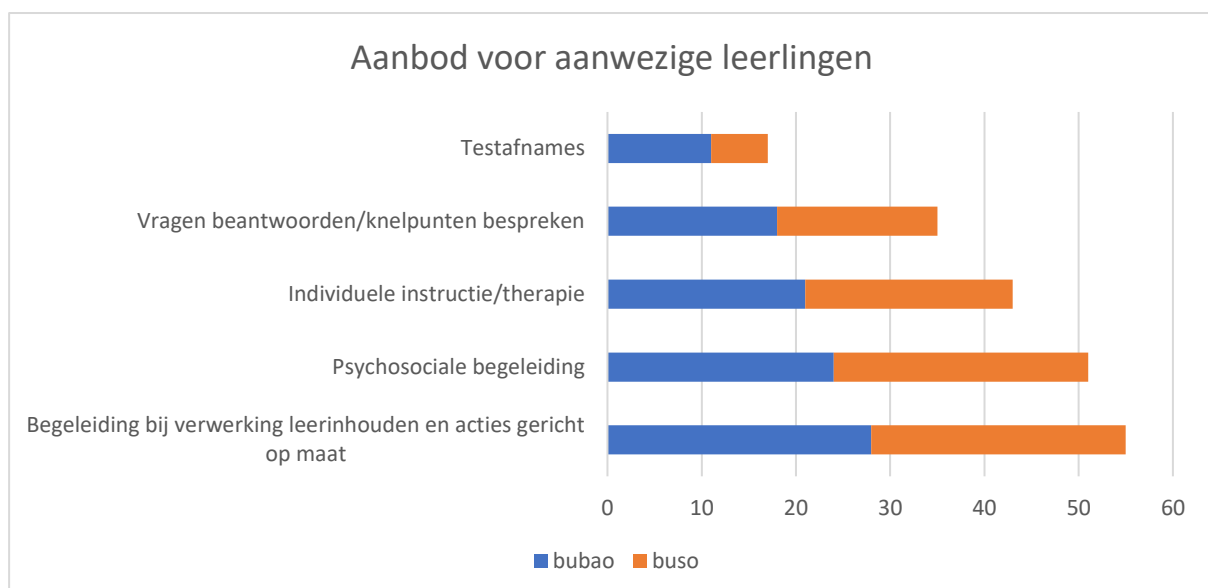
Vooral in het buso is er een sterk vermoeden dat het welbevinden van heel wat leerlingen (sterk) achteruit is gegaan. Vier vijfde van de buso-scholen ziet hier aanwijzingen voor. Onder meer voor leerlingen die in een multifunctioneel centrum (MFC) verbleven en daardoor meerdere weken in een

strikte lock-down verkeerden en geen of weinig bezoek konden ontvangen, geven scholen aan dat dit een ernstige invloed had op hun welbevinden. Ook in het bubao vermoeden 61% van de schoolteams dat het welbevinden van minstens sommige leerlingen sterk is afgenomen. Toch ziet ook 10% van alle bevroagde scholen geen bijkomende problemen rond het welbevinden van hun leerlingen.

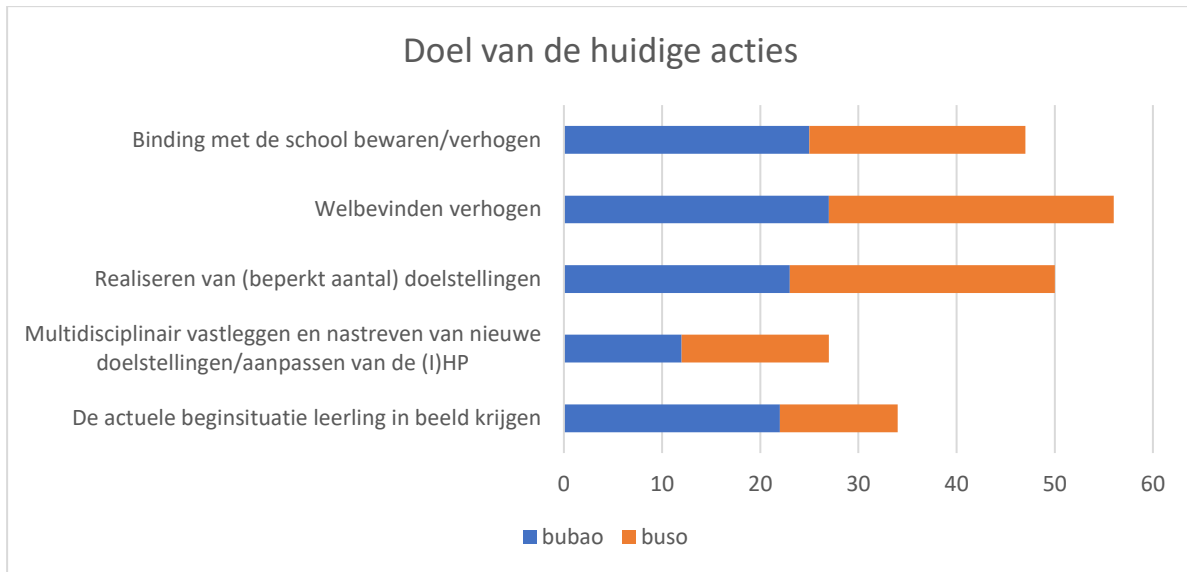

2.4 Impact van de coronamaatregelen op de vormgeving van het onderwijs

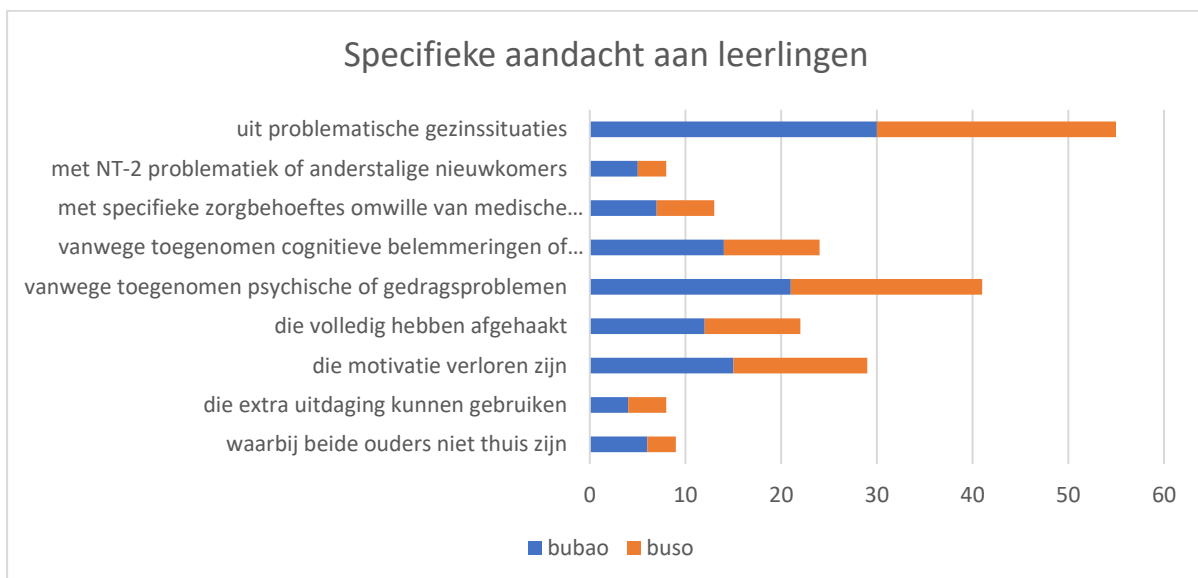
Het aanbod op school voor leerlingen die weer onderwijs volgen in de schoolgebouwen is zeer divers. Bijna 90% ziet de heropstart als een uitgelezen kans om bijkomende leerinhouden te verwerken of acties te realiseren die zijn gericht op het bereiken van doelstellingen op maat. Vijf op zes scholen geven aan dat ze sterk inzetten op psychosociale begeleiding en 90% ziet het verhogen van het welbevinden bij de aanwezige leerlingen als een prioriteit.

Het goed in beeld krijgen van de actuele beginsituatie en het afnemen van testen zijn items waar bijna dubbel zoveel bubao-scholen extra aandacht aan geven in vergelijking met scholen uit het buso. Verder is er weinig onderscheid tussen de wijze waarop het aanbod in beide onderwijsniveaus wordt ingevuld.

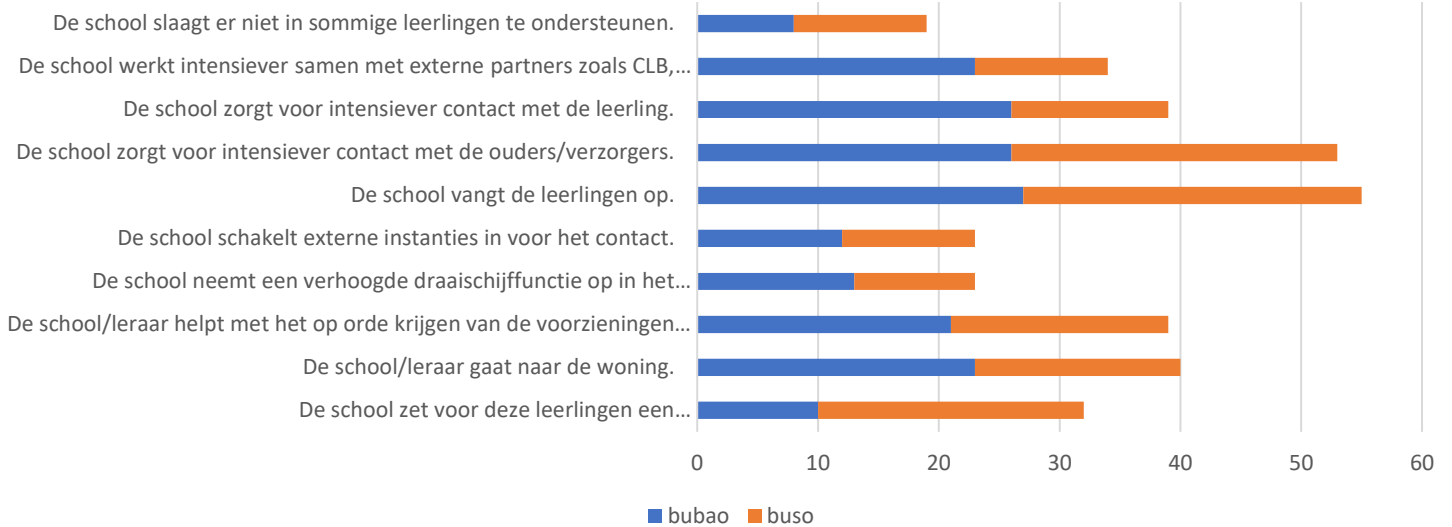

Vrijwel alle scholen besteden in buitengewoon onderwijs extra aandacht aan specifieke groepen van leerlingen. Voor 55 van de 62 bezochte scholen zijn er leerlingen uit problematische gezinssituaties die extra aandacht krijgen. Liefst twee derde van de scholen geven aan dat ze extra aandacht besteden aan leerlingen met specifieke zorgbehoeftes vanwege toegenomen psychische of gedragsproblemen, dit zowel in het bubao als in het buso.

Ongeveer negen op tien scholen nodigen de leerlingen die extra aandacht nodig hebben uit voor individueel onderwijs. Ze slagen erin om ze deel te laten nemen aan de opvang die de school organiseert. Vrijwel evenveel scholen voor buitengewoon onderwijs zorgen voor een intensifiëring van het contact met ouders en/of verzorgers. Wanneer men verschillen tussen bubao en buso bekijkt valt op dat het inzetten van een buddy/tutor/vertrouwenspersoon vooral in de secundaire scholen ook een strategie is om extra aandacht aan leerlingen uit specifieke doelgroepen te besteden. In het bubao wordt meer ingezet op het verhogen van het contact met de leerling zelf of met externe partners zoals CLB, MFC, thuisbegeleidingsdiensten, ...

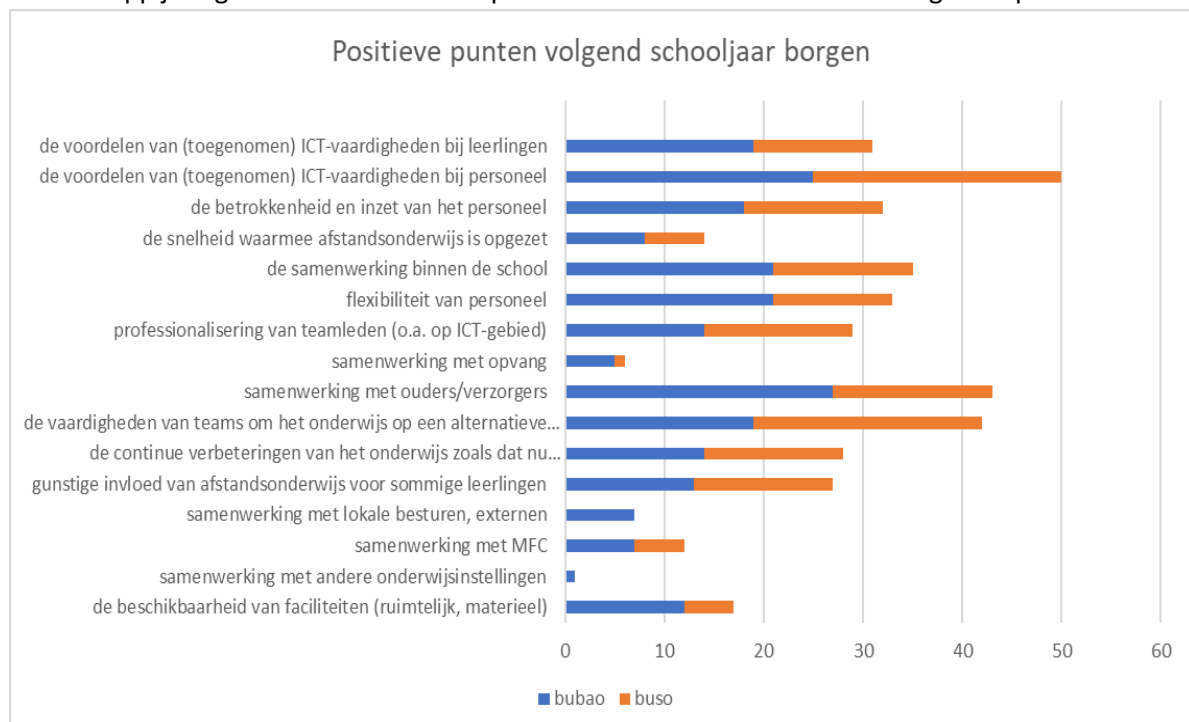
Extra aandacht voor specifieke doelgroepen

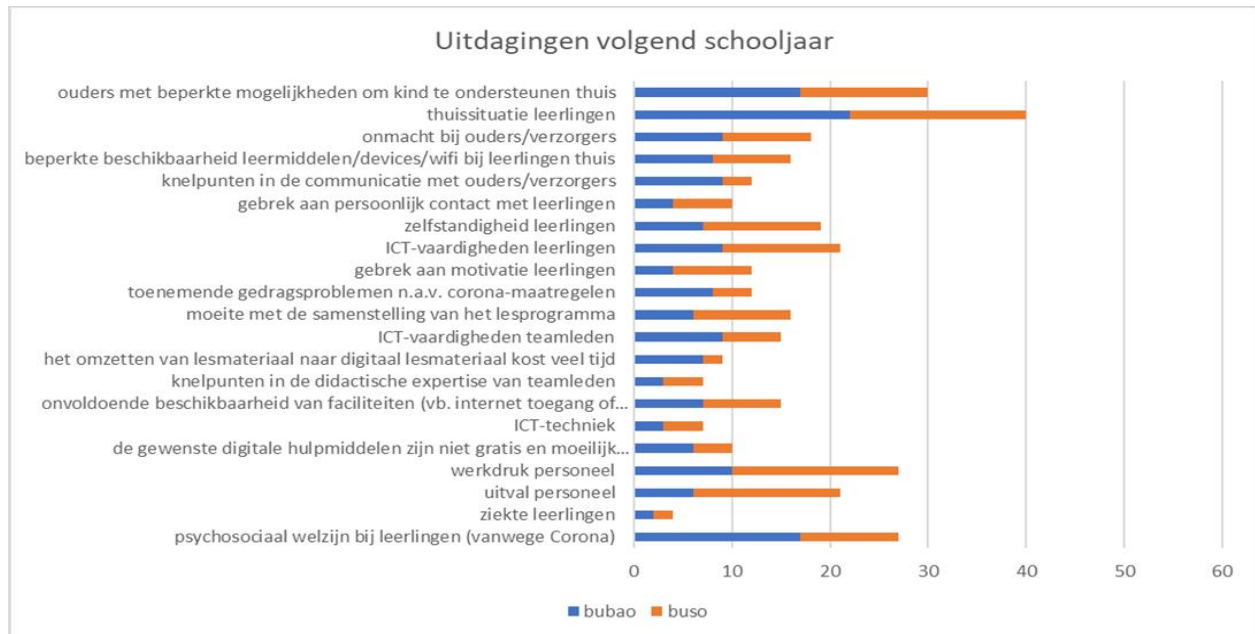
2.5 Vooruitblik op het schooljaar '20-'21

Vooruitblikkend op volgend schooljaar zijn er ook positieve aspecten die de scholen graag meenemen in hun verdere werking. De voordelen van de toegenomen ICT-vaardigheden bij personeelsleden zien 4 op de 5 scholen als een pluspunt. De onderlinge samenwerking, de flexibiliteit van het personeel en hun vaardigheid om het onderwijs op een alternatieve manier te organiseren, steeds in overleg met ouders en andere betrokkenen zijn eveneens in heel wat scholen een troef gebleken (65%). Ook het toenemen van de ICT-vaardigheden bij leerlingen wordt in ongeveer de helft van de scholen als pluspunt genoemd.

Scholen realiseren zich meer dan ooit de noodzaak van deze ICT-vaardigheden in onze veranderende maatschappij. Ze geven aan hier verder op te willen inzetten voor zowel leerlingen als personeelsleden.

Uiteraard zien scholen ook grote uitdagingen, dilemma's of belemmeringen in het volgende schooljaar. De thuissituatie van leerlingen (50%) en de beperkte mogelijkheden van sommige ouders om hun kind te ondersteunen bij thuisonderwijs (65%) worden het meest genoemd als belemmerende factor. 44% van de scholen vernoemen expliciet de werkdruk bij het personeel als mogelijk knelpunt voor volgend schooljaar. De bezorgdheid hiervoor is groter in het buso (57%) dan in het bubao (33%). Heel wat schoolleiders zijn eveneens bezorgd voor het (vaker) uitvallen van personeelsleden in de toekomst.

De onzekerheid over het verdere verloop van de pandemie zorgt ervoor dat scholen meer dan ooit inzetten op flexibel inspelen op mogelijke (veiligheids-)maatregelen die volgend schooljaar voor hen van toepassing zijn/worden. Om die reden geven scholen aan de inzet op het onderwijskundig beleid prioritaire aandacht te geven (88%). Om dit onderwijskundig beleid vorm te geven willen ongeveer de helft van de scholen verder investeren in de optimalisatie van de interne samenwerking en het personeelsbeleid.

2.6 Vragen en bezorgdheden

De grootste bekommernis in het buitengewoon basisonderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs (vooral in OV1 en OV2, maar ook in de andere opleidingsvormen) betreft het gemeenschappelijk leerlingenvervoer. De veiligheidsvoorschriften die hiervoor bij de heropstart golden, bemoeilijkten in ernstige mate de instroom van leerlingen na de lockdown. De vervoerscapaciteit beperkte zich vaak tot 25% van de noodzakelijke plaatsen of minder. In een later stadium konden sommige ritten opnieuw ingericht worden voor 50% van de gebruikers. Deze maatregel had een ernstige impact op de kansen van leerlingen tot het volgen van de lessen op school. De complexe organisatie en het moeizaam overleg met de vervoerders legden beslag op heel wat tijd en energie van de schoolleiders. Ouders die in de mogelijkheid waren, brachten hun kinderen zelf naar school. Voor heel wat gezinnen is deze optie belastend of onmogelijk. Er kan dus slechts sprake zijn van een tijdelijke oplossing. Scholen vragen dringend nieuwe richtlijnen voor het vervoer en de vervoerders. Deze garanderen dat de leerlingen die een noodzakelijk beroep doen op het leerlingenvervoer volgend schooljaar zonder onderscheid kunnen vervoerd worden door aanpassing van de maatregelen betreffende de capaciteit op de bus, de rittenschema's of uitbreiding van het aantal bussen.

Scholen buitengewoon onderwijs worstelden de voorbije periode ook met de communicatie over de heropstart. De specifieke communicatie liet vaak lang op zich wachten waardoor de scholen zelf het heft in handen namen, zich steunend op de richtlijnen voor het gewoon onderwijs. De impact van de publieke communicatiekanalen leidde vaak tot misverstanden bij ouders. De scholen vragen met aandrang om een tijdige, transparante en duurzame communicatie omtrent de organisatie en de veiligheidsmaatregelen voor volgend schooljaar, eerst tot hen te richten alvorens ze via de media te verspreiden. Scholen krijgen op die manier de kans om school- en doelgroepspecifiek naar ouders en leerlingen te communiceren.

Scholen die nauw samenwerken met multifunctionele centra (MFC) en andere centra voor residentiële opvang botsten voortdurend op de verschillen tussen de maatregelen voor personeel en de veiligheidsvoorschriften van het departement Welzijn en het departement Onderwijs. Om de werking van de school enigszins te verzekeren namen de scholen, voor semi-residentiële leerlingen, taken van het MFC over of schakelden zich in de MFC-werking in. Veel tijd en energie ging naar overleg en logistieke ondersteuning vanwege de opgelegde maatregelen. De onderwijsopdracht schoot hierbij in.

Tot slot maken heel wat scholen zich ernstige zorgen over een tekort aan personele en infrastructurele middelen wanneer bepaalde veiligheidsmaatregelen van kracht blijven. Met name in sommige opleidingsvormen waar er nog steeds een besparingsmaatregel van kracht is op de lerarenuren die een school mag inrichten, is de situatie niet houdbaar wanneer alle leerlingen weer naar school zullen komen. De werkdruk neemt aanzienlijk toe wanneer ook personeelsleden omwille van (milde) ziekteverschijnselen zullen moeten thuisblijven en niet tijdig vervangen kunnen worden.

3 Conclusie

Scholen voor buitengewoon onderwijs werden door de coronamaatregelen voor grote uitdagingen geplaatst. Het afstandsonderwijs kreeg in een korte tijd vorm rekening houdend met de specificiteit van de verschillende doelgroepen en gezins- of opvoedingscontexten van de leerlingen. De meerderheid van de teamleden toonden een grote flexibiliteit en creativiteit om aan zo veel mogelijk leerlingen een passend aanbod te bieden. De materiële en logistieke omstandigheden werden ten volle benut om leerlingen te bereiken. Ouders werden van nabij ondersteund als partners in de opvoeding en betrokken bij het onderwijs. Zorgwekkende contexten kwamen in beeld en kregen waar mogelijk intensieve begeleiding. In de samenwerking met en de inzet van teamleden werden competenties zo veel mogelijk benut. De opvang op school ging naast de behoeften van ouders ook in op de prioritaire noden van sommige leerlingen in samenhang met hun beperkingen. Bij de heropstart kregen de scholen te maken met heel wat hindernissen. Het leerlingenvervoer, de niet altijd optimale communicatie door de overheid en de verschillende regelgeving voor scholen en residentiële opvang bemoeilijkten een vlotte opstart. Toch gingen scholen ver in hun zorg voor het welbevinden en de leeransen van hun leerlingen. De positieve effecten op leerlingen, ouders en teamleden vormen een uitdaging tot het borgen van de onderwijskwaliteit. De hindernissen bij het afstandsonderwijs, de opvang en de heropstart nodigen uit tot het bijsturen van de schoolwerking. De inzet van vele schoolteams zorgde in een onzekere periode voor een houvast aan vertrouwde personen en activiteiten bij heel wat leerlingen met specifieke opvoedings- en onderwijsbehoeften.